

Motion till riksdagen

1988/89: Ub830

av Rune Rydén m. fl. (m, fp, c, mp)

Lektorsutbildning för gymnasieskolan

Riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition om forskning 1986/87:80 innehöll vissa uttalanden om pedagogisk utbildning av lektorer inom gymnasieskolan och högskolan (UbU 1986/87:26). I beslutet understök man det angelägna i att snarast finna former för en fungerande praktisk-pedagogisk utbildning för dem som avlagt doktorsexamen, antingen när de tjänstgör som högskollärare/gymnasielärare eller som deltidstjänstgörande lärare i högskolan/gymnasieskolan.

Riksdagen har därefter i samband med behandlingen av budgetpropositionen 1987/88:100 Bil. 10 uttalat att man utgår från att UHÄ i sin anslagsframställning för budgetåret 1989/90 överväger hur en praktisk-pedagogisk utbildning för blivande eller nyblivna högskollärare skall kunna organiseras och hur en sådan kurs skall kunna tillgodoräknas vid genomgång av en kortare praktisk-pedagogisk utbildning för gymnasielektorat (UbU 1987/88:20).

Regeringen uppdrog 1988-04-21 åt universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) att efter samråd med SÖ inkomma med förslag till utformning av en praktisk-pedagogisk lärarutbildning för personer som är ämneestetiskt behöriga till lektorstjänst i gymnasieskolan eller har grundläggande ekonomisk eller teknisk högskoleutbildning. UHÄ och SÖ har i september 1988 inkommit med sina förslag.

Av de ca 1 180 vakanta lektorstjänsterna (inklusive tjänstlediga) 1986/87 var enligt SÖ:s statistik ca 840 vakanta i s. k. allmänna ämnen. Därav var ca 500 vakanta i humanistiska ämnen, ca 100 i samhällsvetenskapliga ämnen och drygt 200 i matematisk-naturvetenskapliga ämnen. Enligt UHÄ krävs för att ersätta dels de i dag vakanta lektorstjänsterna, dels de pensionsavgångar som kommer att ske, en årlig nyrekrytering av ca 120 lektorer/år.

UHÄ anför vidare att ett hinder vid rekryteringen av forskarutbildade till gymnasielektorat är att många sannolikt saknar den grundläggande ämnesutbildning som krävs. Personer som genomgått en allmän utbildningslinje: biologlinjen, kulturvetarlinjen etc, har ofta fördjupade kunskaper i ett av ämnena, men kanske mera sällan den fördjupning i två ämnen som krävs för ämneestetisk lärarbehörighet. Det är vidare troligt att de nya kraven på ämneestetisk utbildning för gymnasielärare kommer att innebära att antalet personer som är behöriga för lektorstjänster reduceras avsevärt. Nya gymnasielärare skall ha minst 60 poäng (i vissa ämnen 80 poäng) i vart och ett av ämnena i en tvåämneskombination.

Med hittillsvarande behörighetsregler skall den grundläggande ämnesutbildningen för tjänster med eller två ämnen omfatta 60 + 60 poäng eller 80 + 40 eller 60 + 40 + 20 poäng. Därutöver krävs doktorsexamen inom ämnesområde som motsvarar ett av tjänstens ämnen. Enligt UHÄ:s förslag bör dessa regler för lektorstjänster i allmänna ämnen övergångsvis vara tillämpbara för dem som redan skaffat sig ämnesteoretisk behörighet. Vi delar denna uppfattning.

Svårigheterna att rekrytera behöriga forskarutbildade till lektorstjänster inom gymnasieskolan har många orsaker, bl. a. lönemässiga. SÖ och UHÄ anser det helt nödvändigt att dessa beaktas, om man på sikt vill lösa problemet med vakanta lektorstjänster. För närvarande har en adjunkt i gymnasieskolan med några års tjänstgöring lön motsvarande en lektor, som efter sin forskarutbildning utbildning påbörjar lärartjänstgöring. För adjunkten som är intresserad av att fördjupa sin utbildning och skaffa sig lektorsbehörighet saknas därmed nästan helt ekonomiska incitament. Snarast föreligger motsatsen – den ekonomiska osäkerheten under en forskarutbildning. Vidare gäller att en nyanställd gymnasielektor med doktorsexamen och genomgången praktisk-pedagogisk utbildning placeras i lönegrad L17:0 (10483 kronor per månad).

UHÄ och Sö föreslår i sin skrivelse till regeringen att lektorstjänst ledigkungs görs på sedvanligt sätt. Den som saknar praktisk-pedagogisk utbildning anmäler sig samtidigt till denna. Kommer sådan sökande med doktorsexamen i fråga för tjänsten, föreslås att vederbörande erhåller förordnande på tjänst som extra lektor, dock längst till utgången av den termin då utbildningen avslutas. Efter godkänd praktisk-pedagogisk utbildning kan förordnande ske på extra ordinarie tjänst och efter två års lärartjänst på ordinarie tjänst.

Enligt budgetpropositionen bör lärarutbildningen omfatta tre terminers studier på halvfart kombinerade med 2/3 lärartjänstgöring.

Enligt vår mening bör den som har tidigare undervisningserfarenhet kunna få utbildningen avkortad till två terminer.

UHÄ har i årets anslagsframställning föreslagit en medelsram motsvarande 30 nybörjarplatser – utöver ordinarie planeringsram – för budgetåret 1989/90 för praktisk-pedagogisk utbildning för ämnesteoretiskt lektorsbehöriga och personer med grundläggande ekonomisk eller teknisk högskoleutbildning. Därutöver bör 60 utbildningsplatser inom den ordinarie planeringsramen för ämneslärarlinjen, 40 poäng, avsättas för denna utbildning. Utbildningen bör i princip kunna anordnas av samtliga högskoleenheter med ämneslärarlinje. Sammanlagt föreslår UHÄ alltså 90 platser.

Enligt budgetpropositionen bör lektorsutbildningen omfatta 15 nybörjarplatser inom nuvarande planeringsram för ämneslärarlinjen. Medel för utbildningen skall finnas inom ramen för ämneslärarlinjen.

Med tanke på den stora bristen på lektorskompetenta bör enligt vår mening det antal sökande med doktorsexamen, som anmäler sig till utbildningen, beredas plats inom densamma. De torde inte bli fler än att de gott och väl rymms inom ramen.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolförordningens bestämmelser från juni 1988 om grundläggande ämnesutbildning bör äga tillämpning på den som före den 1 juli 1988 avlagt grundläggande högskoleexamen och som efter avlagd doktorsexamen genomgår praktisk-pedagogisk utbildning för lektorstjänst,
2. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för en bättre lönesättning för gymnasielektor,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om dels ledigkungörande av och förordnande på lektorstjänst, dels avkortad utbildning för lektorstjänst,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om antalet antagningsplatser för lektorsutbildning.

Stockholm den 19 januari 1989

Rune Rydén (m)

Martin Olsson (c)

Karin Falkmer (m)

Erling Bager (fp)

Gösta Lyngå (mp)